

УДК 351: 316
JEL: A19; M19; M2
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-12-412-417>

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ КОНЦЕПТУ «БЕЗПЕКА» ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НЕЮ НА РІВНІ ДЕРЖАВИ

©2023 КРУПА О. В.

УДК 351: 316
JEL: A19; M19; M2

Крупа О. В. Понятійно-категоріальний апарат концепту «безпека» як основа ефективного управління нею на рівні держави

Управління безпекою держави – надзвичайно складний процес, наслідками неефективності якого може стати навіть втрата територій чи взагалі державності. Важливість питань забезпечення державної безпеки обумовлює й необхідність посиленої уваги до теоретичного та методологічного базису його побудови, що, особливо в часи загострення широкого кола загроз державній безпеці, вимагає актуалізації понятійно-категоріального апарату безпеки. У цьому аспекті ключового значення набуває вдосконалення застосовуваного понятійно-категоріального апарату на основі деталізації змістових аспектів та етимологічного базису досліджуваних понять, чим і обумовлюється актуальність запропонованої тематики. Саме тому головна мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні змістових аспектів та складу понятійно-категоріального апарату концепту «безпека» як базису для ефективного управління нею на державному рівні. У ході дослідження було розглянуто ключові результати останніх наукових напрацювань і публікацій з питань обґрунтування чи вдосконалення застосовуваного понятійно-категоріального апарату у сфері управління безпекою держави. Досліджено основні змістові аспекти категорії «безпека» в їх різноманітті та наведено характеристику ключових підходів до трактування її суті в наукових джерелах. Критичний аналіз наявних підходів до трактування сутності терміна «безпека» в контексті обґрунтованих її змістових аспектів дозволив зробити висновок про необхідність розуміння її саме як стану захищеності конкретного об'єкта в певний період часу в конкретній ситуації за визначених умов. Установлено, що під ключовими елементами понятійно-категоріального апарату безпеки за наведеного підходу для кожного складового елемента державної безпеки слід розглядати: об'єкт (об'єкти) безпеки; суб'єкт (склад суб'єктів) безпеки; небезпеки, загрози та ризики (за видами, групами); умови (критерії) захищеності об'єкта; параметри (критерії) небажаних реакцій, змін, перетворень об'єкта безпеки.

Ключові слова: безпека, сутність, змістові аспекти, концепт, понятійно-категоріальний апарат.

Рис.: 1. Бібл.: 18.

Крупа Олександр Володимирович – кандидат економічних наук, докторант кафедри міжнародних економічних відносин, Хмельницький національний університет (вул. Інститутська 11, Хмельницький, 29016, Україна)

E-mail: krupa.oleksandr@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6345-4814>

UDC 351: 316
JEL: A19; M19; M2

Krupa O. V. The Conceptual and Categorical Apparatus of the Conception of «Security» as the Basis for Its Effective Management at the State Level

The State security management is an extremely complex process, the consequences of inefficiency of which can even be the loss of territories or statehood in general. The importance of the issues of ensuring State security also necessitates increased attention to the theoretical and methodological basis of its construction, which, especially in times of aggravation of a wide range of threats to State security, requires updating the conceptual and categorical apparatus of security. In this aspect, the improvement of the applied conceptual and categorical apparatus on the basis of detailing the semantic aspects and the etymological basis of the concepts under study is of key importance, which determines the relevance of the proposed topic. That is why the main purpose of the study is to theoretically substantiate the content aspects and composition of the conceptual and categorical apparatus of the conception of «security» as a basis for its effective management at the State level. In the course of the study, the key results of the latest scientific developments and publications on the issues of substantiation or improvement of the applied conceptual and categorical apparatus in the field of State security management were considered. The main content aspects of the category of «security» in their diversity are examined and the characterizations of key approaches to the interpretation of its essence in scientific sources are provided. A critical analysis of the existing approaches to the interpretation of the essence of the term «security» in the context of its substantiated semantic aspects made it possible to conclude that it is necessary to understand it as the state of security of a particular object in a certain period of time in a specific situation under certain conditions. It is determined that under the key elements of the conceptual and categorical apparatus of security, according to the given approach, for each constituent element of State security, the following should be considered: object (objects) of security; subject (composition of subjects) of security; hazards, threats and risks (by types, groups); conditions (criteria) for the security of the object; parameters (criteria) of undesirable reactions, changes, transformations of the security object.

Keywords: security, essence, semantic aspects, conception, conceptual and categorical apparatus.

Fig.: 1. Bibl.: 18.

Krupa Olexandr V. – PhD (Economics), Doctoral Student of the Department of International Economic Relations, Khmelnytskyi National University (11, Instytuts'ka Str., Khmelnytskyi, 29016, Ukraine)

E-mail: krupa.oleksandr@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6345-4814>

Управління безпекою держави – надзвичайно складний процес, наслідками неефективності якого може стати навіть втрата територій чи взагалі державності. Важливість питань забезпечення державної безпеки обумовлює необхідність посиленої уваги до теоретичного та методологічного базису його побудови, що, своєю чергою, особливо в часи загострення широкого кола загроз державній безпеці, вимагає актуалізації понятійно-категоріального апарату безпеки.

Проблематика вдосконалення понятійно-категоріального апарату теорії безпеки та, зокрема, державної безпеки, постійно перебуває в полі зору дослідників, а отже, характеризується неперервним оновленням наявних знань і підходів. Серед останніх вагомих напрацювань щодо означеної тематики варто виокремити дослідження Г. Ситника [1], в якому обґрунтовується взаємозв'язок безпеки та небезпеки як соціальних явищ з точки зору філософської науки та, зокрема, наголошується на дуалістичній природі поняття «безпека». Крім того, у вітчизняному науковому полі окремі аспекти досліджуваної тематики розкриваються в роботах В. Загурської-Антонюк [2], де робиться спроба обґрунтування суб'єктивізації національної безпеки та її регулювання в системі державного управління; Т. Романчик [3], де здійснюється аналіз термінологічного апарату теорії безпеки та пропонуються окремі напрями його вдосконалення як бази для формування методики її оцінювання.

Серед закордонних досліджень безпеки саме з точки зору вдосконалення її категоріально-понятійного апарату варто відзначити праці Й. Півоварського (*J. Piwowarski*) [4] та А. Сінґха (*A. K. Singh*) [5], де здійснено спробу обґрунтування концептуального взаємозв'язку категорій «безпека» та «розвиток», а також дослідження хорватських науковців [6], орієнтоване на теоретичне обґрунтування понять «інтерес» та «національний інтерес» в аспекті понятійного апарату державної безпеки.

Неперервне оновлення та розширення спектра наявних знань і підходів у теорії безпеки характеризується й ускладненням вибору найбільш оптимальних з точки зору розбудови ефективної системи управління її різновидами на державному рівні. У цьому аспекті ключового значення набуває вдосконалення застосовуваного понятійно-категоріального апарату на основі деталізації змістових аспектів та етимологічного базису досліджуваних понять, чим і обумовлюється актуальність пропонованої тематики.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні змістових аспектів та складу понятійно-категоріального апарату концепту «безпека» як базису для ефективного управління нею на державному рівні.

З метою досягнення поставлених цілей дослідження було здійснено теоретичний аналіз сучасних наукових напрацювань в англomовному та українськомовному дискурсі щодо виокремлення змістових а-

спектів і сутнісних засад понятійно-категоріального апарату концепту «безпека», з використанням методів аналізу, синтезу та логічного узагальнення охарактеризовано етимологію ключових понять і практику їх застосування в англomовних та українськомовних наукових спільнотах.

Етимологічне дослідження сутності поняття «безпека» в українській мові [7, с. 163] дозволяє відзначити, що воно утворилося з праслов'янського слова *bezrešьpъ*, складеного з двох слів – *bez* і *reša*. У дослівному трактуванні, таким чином, «*bezrešьpъ*» означало «без турбот, клопот», тобто без необхідності турбуватися про щось. Своєю чергою, лексичне та етимологічне значення слова «безпека» («*security*» в англomовному дискурсі) [2], походячи від латинського «*se*» – без та «*cura*» – піклуватись [8; 9], дозволяє говорити, що саме даний термін відповідає українському, хоча сучасне трактування його значення і знало значної видозміни в обох мовах, пройшовши тривалу історію розвитку, в тому числі й у наукових теоріях.

Як правило, при дослідженні сутності категорії «безпека» основна увага науковців спрямовується за трьома напрямками:

- ✦ концептуальним (онтологічні та гносеологічні основи безпеки);
- ✦ практичним (визначення шляхів, способів, методів оцінки та забезпечення безпеки);
- ✦ ціннісним (філософія безпеки, культура безпеки тощо) [1].

Саме напрацюванням у галузі філософських наук теорія безпеки завдячує виокремленням онтологічного, аксіологічного та гносеологічного аспектів категорії «безпека», тоді як інші напрями наукових напрацювань обумовили можливість виділення цілого ряду додаткових її аспектів (*рис. 1*).

Узагальнення наведених аспектів безпеки передусім дає підстави стверджувати про об'єктивність її існування в загальній структурі буття. Так, з точки зору філософської науки, якщо будь-яка категорія існує (може бути визначена), то вона має свою протилежність: «можливість заперечення міститься в самому предметі – якщо є предмет, то є й можливість заперечення його існування» [1, с. 63]. Іншими словами, якщо об'єктивно існує небезпека, то безпека також характеризується об'єктивністю існування, що, своєю чергою, дає підстави трактувати її саме як явище.

Проте різноманітність поглядів на розуміння базових змістових аспектів безпеки обумовила й відсутність узгодження в науковому дискурсі єдиного бачення сутності вказаної категорії.

Так, під безпекою пропонують розуміти:

- ✦ різноаспектне та складне соціально-політичне і економічне явище [11, с. 10];
- ✦ діяльність людей, суспільства, держави, світового співтовариства народів щодо виявлення,

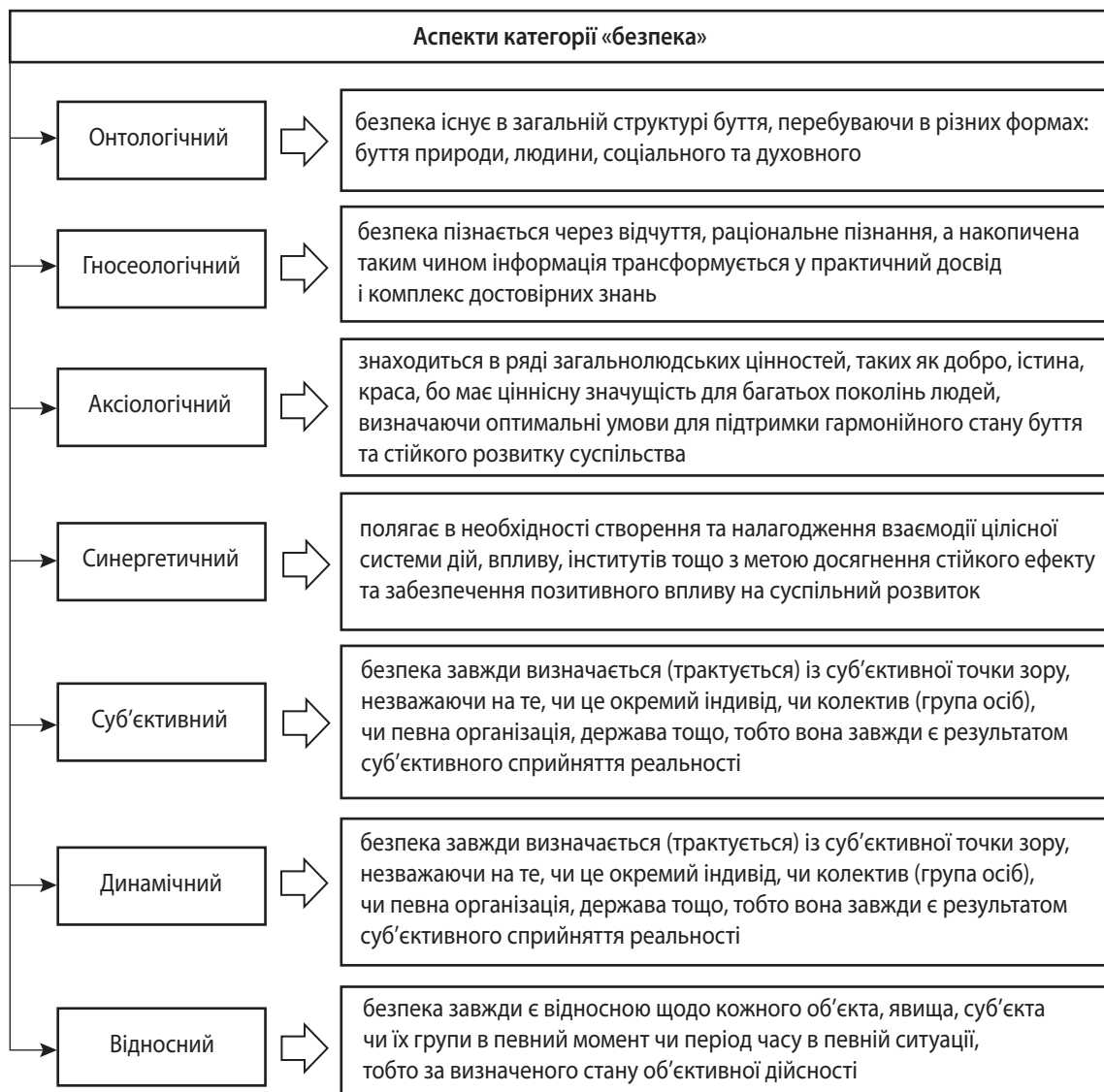

Рис. 1. Змістові аспекти категорії «безпека»

Джерело: побудовано автором на основі [1; 2; 4; 10–12].

запобігання, послаблення, відвернення загроз [13];

- ✦ стан, за якого ніщо не загрожує, певний стан системи, за якого відсутні загрози [14];
- ✦ певний факт; щось цінне і досяжне, що створюється людьми; певна цінна властивість, характеристика предмета [15, с. 21]
- ✦ специфічну властивість динамічних систем і комплексний критерій оцінки її якості, що характеризує динаміку її розвитку [12].

Так, наголошуючи саме на динамічному аспекті безпеки, за якого забезпечується видозміна її суб'єктивних конфігурацій у часі чи в моменті внаслідок об'єктивних змін навколишнього середовища чи зміни суб'єктивного сприйняття, дослідники (напр., [13]) пропонують трактувати її саме як діяльність. Хоча, з нашої точки зору, як діяльність доцільніше розглядати процеси управління безпекою чи її різновидами.

Гносеологічний аспект безпеки виявляється в можливості її пізнання, усвідомлення, набуття досвіду та формування комплексу практичних знань, що, проте, зовсім не виключає можливості суб'єктивного її сприйняття (розуміння). Так, наявність чи відсутність безпеки завжди трактується із суб'єктивної точки зору, незважаючи на те, чи це окремих індивід, чи колектив (група осіб), чи певна організація, держава. З точки зору філософської науки дуалістична природа безпеки як явища обумовлюється «об'єктивними факторами існування явища та суб'єктною формою його відображення» [1, с. 63]. Іншими словами, сприйняття кожного явища, в тому числі безпеки конкретного об'єкта, окремими суб'єктами може відрізнятися не лише між собою, а й від реального (об'єктивного) змісту даного явища.

Отже, об'єктивність існування безпеки зовсім не заперечує можливості суб'єктивного її сприйняття, тобто можна говорити про дуалістичний

характер безпеки за параметрами об'єктивності – суб'єктивності. Так, безпека кожного можливого об'єкта може розглядатися як об'єктивно існуюче явище, зміна якого завжди є проявом взаємодії, перетворень, реакцій тощо об'єктивних і суб'єктивних чинників у певній ситуації у визначений момент чи період часу. Водночас безпека певного об'єкта є суб'єктивним сприйняттям реальності в певній ситуації у визначений момент чи період часу конкретними суб'єктами чи об'єктами безпеки.

Враховуючи, що безпека, окрім об'єктивного існування, є і суб'єктивним сприйняттям дійсності, незалежно від того, наскільки це сприйняття відповідає реальній ситуації, об'єктивним викликам, загрозам, ризикам чи небезпекам, можемо припустити, що в її дотриманні чи забезпеченні головним завданням має бути саме максимальне наближення критеріїв суб'єктивного сприйняття до об'єктивної дійсності.

Крім того, важливо усвідомлювати і наявність відносного аспекту безпеки, хоча розуміння цієї відносності в наукових колах є диференційованим. Зокрема, якщо в нашому розумінні відносність безпеки – це необхідність врахування того, що вона завжди повинна визначатися стосовно кожного окремого об'єкта, явища, суб'єкта чи їх групи в певний момент чи період часу в певній ситуації, в певному місці, для певних дій чи процесів тощо, то в окремих працях (напр., [11]) відносність безпеки розуміється як недоліки суб'єктивного сприйняття об'єктивної дійсності або ж неможливість прогнозування всіх наслідків, ризиків чи небезпек для визначених обставин, подій, процесів та ін.

Результати нашого дослідження все ж дозволяють більшим чином підтримувати думку про відносність безпеки саме щодо кожного об'єкта, явища, суб'єкта чи їх групи за визначеного стану об'єктивної дійсності, що, своєю чергою, пояснює й виокремлення дослідниками її синергетичного аспекту. Так, синергетичний аспект безпеки полягає в тому, що вона є проявом і результатом впливу комплексного спектра чинників і водночас наслідком взаємодії цілісної системи інститутів політичної, економічної, соціальної та гуманітарної сфер життєдіяльності людини, суспільства, держави, а в деяких випадках і міжнародних інститутів [10].

На основі вищенаведеного можемо відзначити, що найбільш прийнятними за певних умов можуть вважатися трактування безпеки саме як:

- ✦ стану захищеності конкретного об'єкта в певний період часу в конкретній ситуації за визначених умов;
- ✦ відображеної у сприйнятті суб'єктів чи об'єктів безпеки об'єктивної дійсності в певній ситуації у визначений момент чи період часу;
- ✦ об'єктивно існуючого явища (прояву впливу чинників, змін, перетворень чи реакцій) у

певній ситуації у визначений момент чи період часу за конкретних умов.

При цьому два останні визначення можуть з тим самим успіхом бути застосовані й для пояснення суті терміна «небезпека», який, базуючись на основних філософських постулатах, є об'єктивним явищем і має аналогічну дуалістичну природу, тобто суб'єктивне сприйняття об'єктивної дійсності як безпеки чи небезпеки може відрізнятися від того, що насправді має місце в реальності. Таким чином, необхідність чіткого відокремлення категорій безпеки і небезпеки з метою використання розробленої термінології в розбудові ефективних систем управління безпекою держави дає підстави трактувати безпеку саме як стан захищеності конкретного об'єкта в певний період часу в конкретній ситуації за визначених умов.

Наведене визначення дає підстави окреслити коло ключових складових понятійно-категоріального апарату безпеки, визначення (встановлення змісту) яких має бути головним пріоритетом при формуванні систем управління нею. Враховуючи, що «безпека може означати відсутність безпосередньої загрози існуванню або неприйнятної ризику» [16], можемо говорити про поняття «загроза» і «ризик» як складові концепту «безпека», розуміючи під концептом «загальне поняття, узагальнення» [17] ключових моментів у питаннях управління нею на рівні держави.

Формулювання переліку хоча б базових ризиків чи загроз вимагає, передусім, встановлення об'єкта безпеки, тобто «явища, предмета, особи, на які спрямовуватиметься увага» [18]. З нашої точки зору, об'єктами безпеки можуть виступати як окремі індивіди, їх групи, спільноти чи навіть нації, так і окремі організації (чи їх об'єднання), інституції, системи, процеси чи навіть окремі предмети, дії, операції тощо. Чіткий перелік можливих об'єктів державної безпеки залежатиме від її видового диференціювання, тобто має встановлюватися для кожного з виокремлених складових (різновидів) державної безпеки.

Своєю чергою, суб'єктами (агентами) безпеки можуть бути лише індивіди (як одноосібно, так і колективно, інституційно), маючи можливість впливати на її дотримання, забезпечення, оцінку тощо. Для кожного з видів чи складових елементів державної безпеки склад суб'єктів може відрізнятися залежно, зокрема, від чинного нормативного поля. А отже, у випадку оцінки індивідом (групою індивідів, колективом інституції, певним органом влади) власної безпеки чи безпеки власних дій матиме місце тотожність суб'єкта й об'єкта безпеки.

Встановлення чіткого об'єкта (їх групи) за кожним елементом державної безпеки дозволить сформулювати і склад загроз для неї. У даному випадку видається доцільним підтримати думку Г. Ситника щодо розгляду небезпеки як «об'єктивної можливості

негативної дії» [1] на об'єкт безпеки, що може призвести до неочікуваних реакцій, змін, перетворень тощо. Оскільки наукова література досить часто протиставляє безпеці не лише небезпеки, а й загрози та ризики, то кожне з означених понять заслуговує на місце у складі понятійно-категоріального апарату системи управління державною безпекою. Хоча, водночас, ми не поділяємо думку окремих авторів щодо необхідності ранжування вказаних категорій за ступенем імовірності настання негативної події, де «небезпека – це імовірнісний неконкретизований вплив негативних чинників; загроза – це висока частка імовірності реальної події, за якої стає можливий перехід небезпеки зі стану можливості у реальну площину; ризик – це імовірність втрати частини ресурсів, недоотримання доходів або поява додаткових витрат як наслідок певних видів діяльності» [3].

Передусім, як уже обґрунтовувалося нами вище, існування небезпек є об'єктивним, тобто вони наявні за будь-якого випадку, і в разі наявності, до прикладу, певних прогалин у системі захисту об'єкта, можуть проявитися. Враховуючи ж думку, що «на відміну від небезпеки загроза має більш конкретну форму» [3], можна стверджувати, що небезпеки проявляються у формі загроз, набуваючи конкретних рис, форми, змісту тощо і, при цьому, створюючи більше можливостей суб'єктам безпеки в трактуванні можливих наслідків таких загроз і розробки заходів захисту від їх дії. У контексті вищезазначеного можемо зробити припущення, що ризиком у такому випадку може вважатися переростання (перетворення) небезпеки в загрозу.

Таким чином, розбудова ефективних систем управління державною безпекою та кожним її окремим складовим елементом потребує встановлення не лише переліку суб'єктів і об'єктів безпеки, наявних небезпек і загроз, а й спектра чинників (умов, параметрів, критеріїв тощо), які дозволять визначити ризики переростання небезпек у загрози. Крім того, до важливих базових складових понятійно-категоріального апарату безпеки доцільно включати поняття захищеності об'єкта з визначенням переліку її умов чи критеріїв, а також параметрів (критеріїв) небажаних реакцій, змін, перетворень об'єкта безпеки.

ВИСНОВКИ

Вивчення понятійно-категоріального апарату будь-якого концепту є першоосновою всіх наукових досліджень, а отже, надзвичайно широкий спектр наукових праць безпекової тематики включає й теоретичні напрацювання щодо сутності окремих термінів та понять. Велика кількість досліджень призводить до появи у науковому дискурсі значного числа диференційованих підходів до трактування сутності одних і тих самих понять, що лише ускладнює процеси розбудови та підвищення ефективності методичного

та методологічного забезпечення систем управління безпекою, особливо на рівні держави.

Проведене дослідження та необхідність чіткого розмежування категорій безпеки і небезпеки з метою використання розробленої термінології в розбудові ефективних систем управління безпекою держави дозволила трактувати безпеку саме як стан захищеності конкретного об'єкта в певний період часу в конкретній ситуації за визначених умов. При цьому під ключовими елементами понятійно-категоріального апарату за такого підходу для кожного складового елемента державної безпеки запропоновано розглядати: об'єкт (об'єкти) безпеки; суб'єкт (склад суб'єктів) безпеки; небезпеки, загрози та ризики (за видами, групами); умови (критерії) захищеності об'єкта; параметри (критерії) небажаних реакцій, змін, перетворень об'єкта безпеки.

Подальші дослідження окресленої проблематики доцільно зосередити на обґрунтуванні чіткого переліку складових елементів (різновидів) державної безпеки та спектра об'єктів і суб'єктів для кожного з них. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ситник Г. П. Взаємозумовленість соціальних явищ, які визначають концептами «небезпека» і «безпека» та її врахування в теорії публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 16. С. 61–67. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.16.61>
2. Загурська-Антонюк В. Ф. Національна безпека та система державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.5.57>
3. Романчик Т. В. Небезпека, загроза, ризик: аналіз термінологічного апарату теорії економічної безпеки. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2020. № 17. С. 257–267. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.17.2020.192866>
4. Piwowarski J. A. Introduction to the essence of security and security strategy. *Kultura Bezpieczeństwa*. 2019. No. 33. S. 65–80. DOI: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.1947>
5. Singh A. K. Concept of national security: an overview. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR)*. 2015. Vol. 2. Iss. 12. P. 1920–1925. URL: <https://www.jetir.org/papers/JETIR1701686.pdf>
6. Trifunović D., Ćurčić M. National interest in security science: a realist perspective. *National Security and the Future*. 2021. Vol. 22. No. 3. P. 73–88. DOI: <https://doi.org/10.37458/nsf.22.3.3>
7. Етимологічний словник української мови : у 7-ми т. Т. 1. А – Г. Київ : Наукова думка, 1982. 634 с.
8. Security. Online etymology dictionary. URL: <https://www.etymonline.com/search?q=security>
9. Англійсько-українські словники / упор. А. Рісін, В. Старко та ін. 2011–2020. URL: <https://e2u.org.ua>
10. Орел М. Г. Теоретичні основи державного управління у сфері політичної безпеки : монографія. Київ : Поліграф плюс, 2019. 320 с.

11. Франчук В. І. Теорія безпеки соціальних систем. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 216 с.
12. Павленко Д. Г., Семенюк Ю. В., Лисецький Ю. М. Національна безпека: поняття, складники, чинники впливу. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія «Державне управління»*. 2021. № 3. Т. 32. С. 102–107.
13. Циганов В. П. Політична безпека і безпечна політика: складові, ознаки, стан, тенденції. Київ : Ніка-центр, 2006. 112 с.
14. Безпека / Словник української мови в 11-ти томах / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. URL: http://ukrlit.org/slovyk/slovyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh/безпека
15. Тихий В. П. Поняття безпеки людини і її правове забезпечення. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2016. № 1. С. 21–40. DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2016.6.172932>
16. Olson R. Security, concept and history. In: *Ethics, science, technology, and engineering*. 2nd ed. 2014. P. 116–119. URL: <https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/141603675/Nagenborg2014ecurity.pdf>
17. Концепт / Словник української мови онлайн. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=43869&page=1388>
18. Об'єкт / Словник української мови онлайн. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=62265&page=1990>

REFERENCES

- "Anhliisko-ukrainski slovnyky" [English-Ukrainian Dictionaries]. 2011-2020. <https://e2u.org.ua>
- "Bezpeka / Slovyk ukrainskoi movy v 11-ty tomakh" [Security / Dictionary of the Ukrainian Language in 11 Volumes]. *Instytut movoznavstva im. O. O. Potebni*. http://ukrlit.org/slovyk/slovyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh/безпека
- Etymologichnyi slovnyk ukrainskoi movy* [Etymological Dictionary of the Ukrainian Language], vol. 1. Kyiv: Naukova dumka, 1982.
- Franchuk, V. I. *Teoriia bezpeky sotsialnykh system* [Theory of Security of Social Systems]. Lviv: LvDUVS, 2016.
- "Kontsept" [Concept]. *Slovyk ukrainskoi movy online*. <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=43869&page=1388>
- "Obiekt" [Object]. *Slovyk ukrainskoi movy online*. <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=62265&page=1990>
- Olson, R. "Security, concept and history". *Ethics, science, technology, and engineering*. 2014: 116-119. <https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/141603675/Nagenborg2014ecurity.pdf>
- Orel, M. H. *Teoretychni osnovy derzhavnoho upravlinnia u sferi politychnoi bezpeky* [Theoretical Foundations of State Administration in the Field of Political Security]. Kyiv: Polihraf plus, 2019.
- Pavlenko, D. H., Semeniuk, Yu. V., and Lysetskyi, Yu. M. "Natsionalna bezpeka: poniattia, skladnyky, chynnyky vplyvu" [National Security: Concepts, Components, Influencing Factors]. *Vcheni zapysky TNU im. V. I. Ver-nadskoho. Seriya «Derzhavne upravlinnia»*, vol. 32, no. 3 (2021): 102-107.
- Piwowarski, J. A. "Introduction to the essence of security and security strategy". *Kultura Bezpieczenstwa*, no. 33 (2019): 65-80. DOI: <https://doi.org/10.5604/01.3001.0013.1947>
- Romanchyk, T. V. "Nebezpeka, zahroza, ryzyk: analiz terminolohichnoho aparatu teorii ekonomichnoi bezpeky" [Danger, Threat, Risk: Analysis of the Terminological Apparatus of the Theory of Economic Security]. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivskiy politekhnichnyi instytut»*, no. 17 (2020): 257-267. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.17.2020.192866>
- "Security". *Online etymology dictionary*. <https://www.etymonline.com/search?q=security>
- Singh, A. K. "Concept of national security: an overview". *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR)*, vol. 2, iss. 12 (2015): 1920-1925. <https://www.jetir.org/papers/JETIR1701686.pdf>
- Sytnyk, H. P. "Vzaiemozumovlenist sotsialnykh yavlyshch, yakі vyznachaiut kontseptamy «nebezpeka» i «bezpeka» ta yii vrakhuvannia v teorii publichnoho upravlinnia" [The Interconditionality of the Social Phenomena that Determine the Concepts of "Danger" and "Security", and Its Consideration in the Theory of Public Administration]. *Investysii: praktyka ta dosvid*, no. 16 (2019): 61-67. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.16.61>
- Trifunovic, D., and Curcic, M. "National interest in security science: a realist perspective". *National Security and the Future*, vol. 22, no. 3 (2021): 73-88. DOI: <https://doi.org/10.37458/nstf.22.3.3>
- Tsyhanov, V. P. *Politychna bezpeka i bezpechna polityka: skladovi, oznaky, stan, tendentsii* [Political Security and Safe Politics: Components, Signs, State, Trends]. Kyiv: Nika-tsentr, 2006.
- Tykhyy, V. P. "Poniattia bezpeky liudyny i yii pravove zabezpechennia" [The Concept of Human Security and Its Legal Support]. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*, no. 1 (2016): 21-40. DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2016.6.172932>
- Zahurska-Antoniuk, V. F. "Natsionalna bezpeka ta systema derzhavnoho upravlinnia" [National Security and Public Administration System]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, no. 5 (2020). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.5.57>